

L'home de la bata vermella - Julian Barnes. Angle (trad. d'Alexandre Gombau i Arnau)

Un fantasma recorre la cultura occidental, i és la fatiga de la ficció. La pluja de tòpics ens amara: el batxillerat humanístic és fàcil, les carreres de lletres són per als ganduls, la literatura és inútil, que no t'expliquin contes. El *soi-disant* "ciutadà que toca de peus a terra" no té temps per perdre amb històries, prefereix la no-ficció, i encara més els documentals de Netflix, ni que siguin d'animals: es troba tan avall en la piràmide de consum cultural que mentre es delecta amb la vida del panda o del lleopard de les neus té la sensació que aprofita més el temps que si llegeix una novel·la. Un grau per sota hi trobem els llibres d'autoficció escrits per alpinistes il·luminats o per emprenedors ultraliberals. Allò és el novè cercle de l'infern, on viuen els que escriuen més llibres dels que llegeixen, i també els lectors que s'abeuren en *easy readings* per regurgitar-los a les sobretaulas de Nadal.

Ara que tothom pot accedir a enciclopèdies en línia, la informació recopilada ha perdut interès. Qualsevol internauta es pot fer passar per saberut. El que costa és convertir la informació en textos atractius, saber destriar i enfilat fets com aquell qui enfila perles en un collar, dominar el ritme de la prosa, teixir xarxes de significats i traduir els coneixements en un ball de frases acompassat i ondulant. Eric Vuillard ha trobat una fórmula que és comercial i alhora recomanable: recull informació al voltant d'un fet històric rellevant i la reorganitza en capítols llegidors, lírics, detallistes. Els seus llibres, breus i oportuns, permeten acostar-nos a l'*Anschluss*, a la presa de la Bastilla o al xou de Buffalo Bill com si ho haguéssim presenciat. Sopem amb Von Ribentrop, ens exaltem amb la multitud exaltada de sans-culottes, fumem amb Sitting Bull. El lector en surt entretingut, satisfet i una mica més savi. Claudio Magris juga en una altra lliga, la de l'erudit que es mou amb comoditat i rigor dins els límits de la seva passió: els Habsburg, el Danubi, Joseph Roth. A Vuillard me l'imagino teclejant a l'ordinador envoltat de llibres, però a Magris el veig escrivint a mà, de memòria, com un savi renaixentista. A Vuillard el puc llegir al tren, però Magris requereix un saló tranquil, llum indirecta i una tarda sense interrupcions.

I després tenim Julian Barnes. El vaig descobrir als noranta, amb aquella meravella titulada *El lloro de Flaubert*. Quan vull escriure un assaig, sovint en rellegeixo algun capítol amb l'objectiu –no assolit– de trobar aquell to. *El lloro de Flaubert* està format per quinze capítols diguem-ne temàtics, que mostren capacitat d'observació, memòria prodigiosa i ànim lúdic. Un versa sobre els ulls d'Emma Bovary (que canvien de color al llarg de la novel·la), un altre sobre el cèlebre carruatge que comparteix amb el jove Léon, o bé sobre els viatges de Flaubert (que gairebé superen els de Gulliver, malgrat la llegenda que el presenta com un conco sedentari). Julian Barnes (Leicester, 1946) s'acosta a la cultura francesa des de l'exigència i la ironia angleses, i ressegueix els vincles entre dues cultures que s'han relacionat més del que ens han explicat.

En l'últim llibre, *L'home de la bata vermella*, Julian Barnes prescindeix de la disposició en capítols. Al llarg de tres-centes pàgines, el text es desenrotlla d'una manera més fluida i gens mecànica, ni tan sols cronològica, com si es basés en associacions d'idees. El lector no pot sinó abandonar-se en mans de l'autor i viatjar sense brúixola i sense previsió, que també és un plaer, com si ens trobéssim en un llibre de Sebald.

El pretext és el viatge que Edmond de Polignac, Robert de Montesquiou i el doctor Samuel Pozzi fan a l'estiu de 1885 a Londres, on es trobaran amb Henry James. El títol fa referència al quadre de John Singer Sargent titulat *El doctor Pozzi a casa*, on el model s'embolcalla amb una mena de toga. A partir d'aquí comença una mena de ball (a l'estil Ettore Scola) on apareixen i desapareixen aquests personatges, i també molts altres que s'hi van relacionar, sigui per llaços familiars, per sentiments (d'afecte, d'admiració, d'odi), per professió (Pozzi era el metge de moda a París), per sinècdoc, o per viatges, o per casualitat.

Dels tres viatgers, Edmond de Polignac és el que té menys rellevància. En canvi Robert de Montesquiou té prou entitat per aparèixer, amb noms diferents, en ficcions com *A repel*, de Joris-Karl Huysmans, a la *Recherche* de Proust, a l'obra d'Edmond Rostand (autor del *Cyrano de Bergerac*) i en una novel·la molt malintencionada del periodista Pierre Lorrain (a qui tractava el doctor Pozzi), el més càustic d'aquells anys en què -si fa no fa com ara- escriure amb crueltat era útil com a ascensor social. Julian Barnes ens presenta i retrata aquests autors i les seves relacions amb el trio protagonista, sense desestimar altres fonts, com les cartes personals, les cròniques periodístiques o el dietari d'adolescència de Catherine Pozzi, filla del doctor -que més tard seria amant de Paul Valéry-. El llibre tampoc passa per alt xafarderies com les que recullen els dietaris dels germans Goncourt, cèlebres pel detall amb què registraven els rumors més repugnants de París, o la premsa de l'època, en particular quan està vinculada al dandisme, els duels o les morts pintoresques.

El doctor Pozzi va ser una celebritat en cirurgia, va tractar malalts il·lustres com l'oficial Alfred Dreyfus, i va tenir amants com Sara Bernhardt, la vídua de Georges Bizet o la filla de Théophile Gautier, per citar-ne només tres. Home de cultura i vinculat al poder, amant de l'amistat i del luxe, ginecòleg i Don Joan, resseguir la seva vida (1846-1918) proporciona xafarderies a desdir, però també ens permet transitar per París, un fris en moviment, que llavors encara era la capital de la cultura europea, que aleshores era com dir del món.

Però tant o més que la matèria de *L'home de la bata vermella*, el que resulta recomanable és la forma que li dona l'autor. Barnes domina, entre molts arts, el de la citació, i sap posar en contacte afirmacions complementàries de les seves fonts, com quan localitza dues frases en què Montesquiou i Oscar Wilde valoren els llits de color verd (hi ha cap motor de cerca que faciliti aquestes troballes? Vull pensar que no).

Quan viatjava recopilant informació per al llibre que va dedicar a l'autor de *Madame Bovary*, Barnes va descobrir que dos museus pretenien posseir el loro dissecat que Flaubert tenia damunt la taula quan escrivia *Un coeur simple*. A *L'home de la bata vermella* ressegueix la vida de dues tortugues pintades d'or, la que tenia Montesquiou a la seva llar, i la que apareix a la casa del protagonistita de la novel·la *A repel*. Tant per la informació com per la disposició i l'estil, aquest seria un llibre ideal per endur-se a una illa deserta, ja que permet lectures successives i complementàries, que facilitarien noves maneres d'entendre'l sense que mai tinguéssim la sensació d'haver-lo "acabat" o "entès".

Amb l'edició d'aquest llibre, profusament il·lustrat, Angle Editorial es consolida en la primera divisió de l'edició en català. En els últims mesos ha publicat llibres d'autors com Ottessa Moshfegh o Leïla Slimani, i dins la literatura catalana la premiada novel·la *Tsunami*, d'Albert Pijuan. Només esperem que totes aquestes obres trobin els lectors que mereixen –i que necessiten.